

V Bruselu dne 5.9.2019
COM(2019) 406 final

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

Zpráva o provádění vnitrostátních strategií integrace Romů – 2019

{SWD(2019) 320 final}

ÚVOD

Evropská komise zveřejnila dne 4. prosince 2018 hodnocení rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů do roku 2020¹. Hodnocení posuzovalo rámec EU a to, jak mobilizoval další evropské politické, právní a finanční nástroje pro začleňování Romů². Aby byl obrázek o situaci úplný, zaměřuje se tato zpráva z roku 2019 na vnitrostátní provádění opatření k začlenění Romů.

Hlavními zdroji posouzení jsou:

- zprávy z národních kontaktních míst pro Romy³,
- zprávy občanské společnosti z pilotního projektu Evropského parlamentu Roma Civil Monitor⁴,
- údaje o situaci Romů z Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA)⁵,
- metahodnocení intervencí v oblasti začleňování Romů⁶.

Tato zpráva shrnuje nejvýznamnější trendy a zaměřuje se na čtyři politické oblasti rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů (vzdělávání, zaměstnanost, zdravotní péče, bydlení), jakož i na boj proti diskriminaci a protiromskému smýšlení. V každé oblasti se zpráva soustředí na situaci Romů, shrnuje hlavní typy opatření podporujících začlenění, dosažené úspěchy a problematické otázky související s jejich prováděním (jak je uvedeno ve zprávách národních kontaktních míst pro Romy) a formuluje politické poznatky, přičemž zdůrazňuje slibné přístupy a priority, kterými je třeba se zabývat (na základě stávajících hodnocení⁷, zpětné vazby od občanské společnosti a národních kontaktních míst pro Romy).

I. HLAVNÍ OBLASTI POLITIKY

Zpráva obsahuje informace o opatřeních přijatých v rámci doporučení Rady o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů⁸. Počet opatření nemusí nutně odrážet ambice nebo účinnost úsilí. V oblasti vzdělávání a boje proti diskriminaci a protiromskému smýšlení je většina opatření cílená na Romy. V oblasti bydlení existuje rovnováha mezi opatřeními cílenými na Romy a obecnými politickými opatřeními, tj. standardními opatřeními. V oblasti zaměstnanosti a v menší míře v oblasti zdravotní péče se členské státy spoléhají převážně na standardní opatření určená také na podporu začleňování Romů.

¹ KOM(2011) 173. V souladu se závěry Rady (EPSCO 106665/11), kterými se rámec schvaluje, měly členské státy vypracovat „vnitrostátní strategie začleňování Romů nebo integrované soubory politických opatření v rámci svých širěji koncipovaných politik sociálního začleňování“. Pojmy „vnitrostátní strategie integrace Romů“ a „strategie“ rovněž zahrnují integrované soubory politických opatření.

² COM(2018) 785. Pojem „Romové“ se používá k označení řady různých skupin (např. Romové, Sintové, Kalé, Cikáni, Romanišelové, Beášové, Aškalijové, Egyptané, Jenišové, Domové, Lomové, Abdalové) a zahrnuje i Travellery, aniž by byly popřeny zvláštnosti těchto skupin.

³ Zkratky zemí jsou uvedeny na www.ec.europa.eu/eurostat. Všechny členské státy s výjimkou DK, FI a IE (a MT, kde není romská komunita) předložily zprávu v roce 2018. Vzhledem k pozdnímu předložení zprávy DE mohla být zpráva zařazena pouze do přílohy 1 (shrnutí zemí), ale nikoli do tematické analýzy uvedené ve sdělení a v pracovním dokumentu útvarů Komise (SWD).

⁴ Příloha 1.

⁵ SWD.

⁶ Metahodnocení intervencí v oblasti začleňování Romů, Evropská komise, Společné výzkumné středisko, zveřejnění proběhne v roce 2019.

⁷ Tamtéž.

⁸ 2013/C 378/01.

1. VZDĚLÁVÁNÍ

Situace Romů v oblasti vzdělávání (2016)

Nejvyšší dosažené vzdělání (16 let a více):

- Vyšší sekundární, odborné, postsekundární: 18 %
- Nižší sekundární: 38 %
- Primární: 29 %
- Nedokončené základní: 14 %

Podíl romských dětí účastnících se vzdělávání odpovídajícího jejich věku*:

- Základní nebo nižší sekundární: 86 %
- Vyšší sekundární: 30 %
- Postsekundární a terciární: 2 %

Segregace ve vzdělávání (6–15 let):

- Chodí do školy, kde všichni (13 %) studenti nebo většina (33 %) studentů jsou Romové
- Chodí do tříd, kde všichni (13 %) studenti nebo většina (31 %) studentů jsou Romové

** Podíl romských dětí ve věku, který v dané zemi odpovídá dané úrovni vzdělávání, účastnících se této úrovně vzdělávání, z celkového počtu romských dětí v daném věku*

1.1 Zaměření opatření

Většina členských států investuje do opatření na snížení míry předčasného ukončování školní docházky (18 členských států). Mezi nejčastěji používaná opatření patří: zvážení potřeb jednotlivých žáků ve spolupráci s jejich rodinami (14 členských států), zvýšení dostupnosti a kvality vzdělávání a péče v předškolním věku dítěte (13 členských států), podpora účasti Romů na sekundárním a terciárním vzdělávání a jeho dokončení (11 členských států). Je rovněž vyvíjeno úsilí v oblasti boje proti segregaci ve školách, využití inkluzivních metod výuky a rozvíjení dovedností přizpůsobených potřebám trhu práce (12 členských států pro každou oblast).

Rozdělení opatření v oblasti vzdělávání podle relevance k příslušným podoblastem doporučení Rady

Tematická podoblast	Členské státy	Počet opatření	Země procesu rozšíření	Počet opatření
Boj proti předčasnému ukončování školní docházky	AT, BE, BG, CY, ES, EL, HU, HR, IT, LV, LT, LU, NL, PT, RO, SE, SK, UK	66	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	25
Zvážení potřeb jednotlivých žáků	AT, CY, CZ, ES, HU, IT, LV, LT, LU, PT, RO, SE, SI, UK	35	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	26
Podpora zapojení Romů do sekundárního a terciárního vzdělávání a jeho dokončení	AT, BG, HR, CZ, ES, HU, LV, LT, PT, RO, SK	35	AL, BiH, ME, MK, RS, TR	21
Zvýšení dostupnosti a kvality předškolního vzdělávání a péče	AT, BG, HR, CY, CZ, ES, HU, IT, LU, NL, RO, SI, SK	34	AL, BiH, ME, MK, RS	16
Odstranění segregace ve školách	AT, BE, BG, CZ, EL, ES, HR, IT, LU, NL, RO, SK	27	AL, ME, MK, RS	6
Využití individuálně uzpůsobených metod výuky a učení podporujících začlenění	AT, BG, HR, CY, CZ, LT, LU, NL, RO, SI, SK, UK	23	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	15
Podpora osvojování dovedností, které jsou přizpůsobeny potřebám trhu práce	AT, BG, CZ, EL, ES, LT, LU, NL, PT, RO, SI, SK	22	AL, MK	5
Podpora při přechodu mezi stupni vzdělávání	AT, BG, CZ, ES, HU, HR, IT, LU, NL, PT, RO, SK	21	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	15
Podpora zapojení rodičů	AT, BE, BG, CY, ES, HR, LV, LT, LU, RO, SK	18	AL, KOS, ME, MK, TR	11
Zlepšení odborné přípravy učitelů	AT, BG, CY, CZ, ES, LT, RO, SE, SI, SK	18	AL, MK, RS	4
Podpora mimoškolních činností	AT, BG, CY, EL, IT, LV, LT, RO, SI, SK	15	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	11
Rozšíření přístupu ke vzdělávání druhé šance a vzdělávání dospělých	AT, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, LT, LU, UK	14	AL, ME, MK, RS	9
Boj proti negramotnosti	AT, BG, CY, HU, ES, HR, NL, RO	11	AL, ME, MK, RS	6
Předcházení nevhodnému umístění romských žáků do speciálních škol	AT, CZ, ES, HR, RO, SK	9	MK, RS	2

Zdroj: EK (2018), zprávy národních kontaktních míst pro Romy o opatřeních v oblasti integrace Romů prováděných v roce 2017

Pokud jde o věcné zaměření opatření nad rámec výše uvedených cílů, zjistilo se, že členské státy nejčastěji volí opatření ke zlepšení dosaženého vzdělání: boj proti předčasnému ukončování školní docházky, podpora přechodu k sekundárnímu a terciárnímu vzdělávání a jeho dokončení nebo poskytování podpory za účelem vyrovnání nedostatků ve vzdělání nebo materiálního znevýhodnění. Tyto typy opatření tvoří dohromady 36 % všech opatření v oblasti vzdělávání. Další významné skupiny opatření se zaměřují na přechod od vzdělání k zaměstnání podporou odborného vzdělávání, profesní rozvoj a celoživotní učení a rozvoj odborné kapacity (9–11 %). Méně rozšířená opatření se zaměřují na integrované intervence v oblasti začleňování a zahrnování romských dějin a kultury do vzdělávacích programů (6–6 %).

1.2 Úspěchy a problematické otázky

Nejrozšířenějším úspěchem v oblasti vzdělávání, o kterém se zmiňují národní kontaktní místa pro Romy, je mediace⁹. Mezi další úspěchy patří: rozvoj kapacit mateřských škol¹⁰, lepší podpora boje proti předčasnému ukončování školní docházky a jeho sledování¹¹, zahrnutí témat týkajících se začleňování Romů a nediskriminace do odborné přípravy učitelů nebo do vnitrostátních vzdělávacích programů¹².

Mezi nejvýznamnější problematické otázky zdůrazněné národními kontaktními místy pro Romy patří: školní docházka, absentérství, předčasné ukončování školní docházky, přechod ze základního vzdělávání na sekundární a dokončení sekundárního vzdělávání¹³. Mezi další problémy patří: boj proti segregaci¹⁴, zajištění a rozvoj lidských kapacit¹⁵, spolupráce mezi zúčastněnými stranami¹⁶, podpora předškolního vzdělávání a péče¹⁷, vzdělávání dospělých a vzdělávání druhé šance¹⁸, dostupnost údajů¹⁹.

1.3 Získané poznatky

Vzdělávání je oblastí, do které je nejvíce zasahováno a která bývá nejčastěji hodnocena. Je proto také oblastí s relativně větším počtem slibných přístupů a politických zkušeností, které jsou společné několika zemím. K důležitým zkušenostem v této oblasti patří: význam včasného zásahu a prevence, potřeba zajistit účast a posílení postavení romských rodičů (jako klíčový prvek podpory dětí v každé fázi vzdělávání), úloha mimoškolních aktivit při posilování identity a sociálních sítí romských dětí, význam komplexních a navazujících podpůrných opatření (doučování ve spojení se stipendiem a odstranění dalších překážek v oblasti nákladů) při podpoře přechodu mezi stupni vzdělávání a zaměstnáním. I když vyrovnávací postupy přispěly ke zlepšení účasti Romů na vzdělávání, je důležité vyhnout se vyhrazování zvláštních míst pro Romy, kteří by byli způsobilí k běžnému přijetí.

Zejména v členských státech s vysokým podílem romských žáků je k boji proti segregaci ve školách a třídách, která je nadále naléhavým problémem narušujícím úspěch dalších opatření k začlenění, zapotřebí systematický, komplexní a dlouhodobý přístup. Mezi klíčové části tohoto přístupu patří: zajištění včasného a bezplatného přístupu ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči podporujícím začlenění v integrovaném prostředí (jak pro přípravu romských dětí, tak pro překonání předsudků mezi romskými a neromskými dětmi a rodiči s cílem předejít pozdější

⁹ AT, FR, EL, ES, IT, LV, RO.

¹⁰ Např. CZ, SK.

¹¹ Např. HU, ES, LV.

¹² Např. AT, ES, IT, PT.

¹³ AT, CY, EE, EL, ES, FR, HR, LT, NL.

¹⁴ EL, ES, HR, RO.

¹⁵ EL, LV, SE, SK.

¹⁶ ES, LT, LV, PL.

¹⁷ BG, EL, ES.

¹⁸ AT, BG, EL.

¹⁹ HR, IT, PT.

segregaci), podpora romských rodičů při výběru školy, postupné zavírání segregovaných škol vzdělávacími orgány, rozdělení romských dětí do několika škol (prostřednictvím reorganizace školních spádových oblastí). Tato aktivní opatření na odstranění segregace by měla být doprovázena dodatečnou finanční a odbornou podporou napomáhající sociální a akademické integraci romských dětí do běžných škol, např. pokrytím nákladů na dopravu, školní materiály, stravování, mimoškolní činnosti, doplňkové kurzy, dále odbornou přípravou pracovníků a učitelů na předškolním stupni v oblasti nových metod výuky v rámci integrovaných školních zařízení (včetně překonávání stereotypů), usnadněním komunikace mezi rodiči a školami, informováním rodičů o přínosech integrovaného vzdělávání, poradenstvím pro studenty, mimoškolní podporou romských dětí, zaměstnáváním asistentů učitelů, opatřeními vedoucími ke zvýšení povědomí široké veřejnosti o významu inkluzivního vzdělávání a mezikulturního vzdělávání pro vztahy mezi komunitami prostřednictvím kampaní a médií²⁰.

Slibné přístupy:	Priority, kterými je třeba se zabývat:
• BG, CZ, DK, EL, FI, FR, HR, HU, LT, PL, SK: Zavedení nebo rozšíření povinného (bezplatného) předškolního vzdělávání, rozvoj mateřských škol financovaný z ESI fondů, odborná příprava pro učitele v mateřských školách • CY, EL, ES, IE, IT, HR, HU, LT, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI: Programy zaměřené na prevenci předčasného ukončování školní docházky Romů (dívek) prostřednictvím mimoškolní podpory, doučování, stipendií, poradenství, mediace, asistentů, vzdělávání druhé šance, odborné přípravy učitelů, podpory rodin • AT, CY, FI, HU, IE, IT, PT, RO: Zavedení výuky o romské historii (včetně výuky o holocaustu) a/nebo kultuře do vnitrostátních vzdělávacích programů • IE, HR, RO: Přidělení míst Romům v sekundárním a terciárním vzdělávání • LT: Síť škol, do kterých chodí romské děti, které využívají budování kapacit a rozvoj kompetencí • SE: Vzdělávání učitelů (Södertörn University) a středoškolské vzdělávání dospělých v romštině	• Podporovat domácí výchovu a předškolní vzdělávání jako součást komplexních programů včasného zásahu a prevence • Zavést nebo dále rozšířit kvalitní, inkluzivní, bezplatné a povinné předškolní vzdělávání a odstranit finanční a nefinanční překážky přístupu • Podporovat kvalitu, inkluzivnost a výsledky ve vzdělávání prostřednictvím pobídek (financování a reforma vzdělávání učitelů), přilákat nejlepší učitele do znevýhodněných škol/regionů • Systematicky monitorovat a potírat segregaci ve školách a třídách prostřednictvím dlouhodobých komplexních, přípravných a doprovodných opatření na podporu romských rodin • Budování veřejné podpory a spolupráce všech zúčastněných stran s cílem doplnit explicitní aktivní opatření na odstranění segregace • Kombinovat stipendia, doučování a mimoškolní činnosti za účelem předcházení předčasnému ukončování školní docházky a podpory přechodu do další fáze vzdělávání • Zaměřit se na romské dívky, jejich rodiče a učitele za účelem boje proti genderovým stereotypům a omezení předčasného ukončování školní docházky • Podporovat přechod k vyššímu sekundárnímu a dalšímu vzdělávání a jeho dokončení, mimo jiné prostřednictvím profesního poradenství pro romské studenty a jejich rodiny

2. ZAMĚSTNANOST

Situace Romů v oblasti zaměstnanosti (2016)

Podíl Romů v placeném zaměstnání (20–64 let):	43 % (ženy: 29 %, muži: 56 %)
Podíl romské mládeže, která se neúčastní vzdělávacího procesu, zaměstnání nebo odborné přípravy (16–24 let):	63 % (ženy: 72 %, muži: 55 %)
Romské ženy, které nemají nebo nehledají zaměstnání, protože se starají o děti/starší/nemocné příbuzné (16–64 let):	40 %

2.1 Zaměření opatření

Dvě největší skupiny opatření prováděných ve většině členských států usilují o odstranění překážek na trhu práce (15 členských států) a o individualizovanou podporu uchazečů o zaměstnání (13 členských států). Méně, ale stále značný počet zemí investuje do odborného vzdělávání (devět členských států), celoživotního učení a rozvoje dovedností (deset členských států), samostatně

²⁰ http://www.romaeducationfund.org/sites/default/files/publications/desegregation_toolkit_2015_web.pdf

výdělečné činnosti a podnikání (osm členských států). Vzhledem k rostoucí míře romské mládeže, která se neúčastní vzdělávacího procesu, zaměstnání nebo odborné přípravy, by jistě bylo zapotřebí ještě větší úsilí při podpoře prvních pracovních zkušeností (deset členských států). Tyto dvě další oblasti by měly být upřednostněny: záruky a personalizované služby, které zajistí, že hlavní veřejné služby zaměstnanosti účinně osloví znevýhodněné romské uchazeče o práci, a pozitivní opatření na podporu zaměstnanosti Romů ve veřejné službě.

Rozdělení opatření v oblasti zaměstnanosti podle relevance k příslušným podoblastem doporučení Rady

Tematická podoblast	Členské státy	Počet opatření	Země procesu rozšíření	Počet opatření
Odstranění překážek na trhu práce, včetně diskriminace	AT, BE, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, HU, LT, LU, NL, PT, RO, SK	49	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	24
Poskytování poradenství přizpůsobené potřebám jednotlivých uchazečů o práci	AT, BG, CZ, EL, ES, HU, HR, LV, LU, NL, RO, SI, SK	41	AL, ME, MK, RS, TR	11
Podpora odborného vzdělávání	AT, BG, CY, ES, LV, LU, NL, RO, SK	20	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	8
Podpora celoživotního učení a rozvoje dovedností	AT, BG, ES, HR, HU, LV, LT, LU, NL, PT	18	AL, ME, MK, RS	7
Podpora samostatné výdělečné činnosti a podnikání	AT, BG, HR, CZ, EL, ES, HU, LT	18	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	11
Podpora první pracovní zkušenosti	AT, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, LU, RO, SK	16	AL, KOS, ME, MK, RS	9
Podpora profesní přípravy na pracovišti	BG, CZ, ES, HU, LV, LU, SK	14	AL, KOS, MK, RS	4
Zajištění rovného přístupu ke standardním veřejným službám zaměstnanosti	BG, HR, CZ, HU, LV, SK, ES, UK	13	AL, KOS, ME, MK, RS	16
Podpora pracovních příležitostí v rámci veřejné služby	EL, HU, NL, SK	8	AL, ME, RS	5

Pokud jde o věcné zaměření opatření, zjistilo se, že členské státy nejčastěji volí individualizované formy podpory, mezi které patří subvencování zaměstnanosti, jiné formy sdílení nákladů, podpora rozvoje kariéry (mentorování, odborné vedení) a odborné vzdělávání (celkem 35 % všech opatření). Více obecných opatření na podporu sociálního začleňování, rozvoje společenství, kvalifikace dospělých a doučování představují 8–9 % opatření. Pouze pětina z těchto opatření se zaměřuje na mladé lidi, což je vzhledem k problémům romské mládeže v oblasti zaměstnanosti zjevně nedostatečné.

2.2 Úspěchy a problematické otázky

Ve svých zprávách z roku 2017 poukázalo několik národních kontaktních míst pro Romy na to, že hospodářský růst má pozitivní dopad na vyhlídky na zaměstnanost Romů²¹. Ale ještě více národních kontaktních míst pro Romy uvádělo cílená opatření, mezi která patří regionální programy zaměstnanosti (profesní poradenství, odborné vzdělávání nebo profesní příprava na pracovišti, zprostředkování zaměstnání přizpůsobené Romům nebo zranitelným uchazečům o práci)²². Tato opatření jsou ještě účinnější, pokud jsou Romové zapojeni jako mediátoři, sociální pracovníci nebo jiní poskytovatelé služeb.

Národní kontaktní místa pro Romy zdůrazňují tři hlavní typy problémů: kapacita struktur pro provádění²³, diskriminace Romů²⁴, postoje a důvěra samotných Romů²⁵.

2.3 Získané poznatky

Zdá se, že nejkritičtějšími místy v oblasti zaměstnanosti jsou zajištění účinného přechodu od vzdělávání na otevřený trh práce, řešení diskriminace ze strany zaměstnavatelů a zajištění vyrovnání poptávky po pracovní síle s nabídkou (zejména mezi romskou mládeží, která se neúčastní

²¹ BG, ES, HR.

²² AT, BG, CZ, ES, FR, HR, HU, LV, NL, SK.

²³ AT, EL, PL, PT, SK.

²⁴ EE, ES, LT, LV, NL, PT, RO.

²⁵ BG, EE, FR, NL, PT.

vzdělávacího procesu, zaměstnání a odborné přípravy). Pro snížení rozdílu mezi muži a ženami v oblasti zaměstnanosti a podílu romské mládeže, která se neúčastní vzdělávacího procesu, zaměstnání nebo odborné přípravy, je zásadní motivovat soukromé zaměstnavatele, úzce s nimi spolupracovat a výslovně se zaměřit na romskou mládež a ženy v rámci obecných politik (spíše než vytvářet paralelní pracovní struktury). Zlepšení zaměstnatelnosti Romů by mělo rovněž zahrnovat rozvoj dovedností v oblasti IT a cizích jazyků. Nicméně aby byla zajištěna zaměstnanost, je třeba řešit i další překážky, zejména diskriminaci ze strany zaměstnavatelů, omezenou sociální síť romských uchazečů o zaměstnání nebo tradiční genderové role v romských komunitách. Důležitou úlohu může hrát kombinace odborné přípravy, podporovaných stáží a antidiskriminačních opatření zaměřených na zaměstnavatele.

Slibné přístupy:	Priority, kterými je třeba se zabývat:
• BG, CY, ES, IT, LV, NL, PT, SI: Regionální nebo místní programy zaměstnanosti (individualizované poradenství) na podporu aktivního hledání zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti • HU, EL, ES, FR: Cílené programy na zlepšení zaměstnatelnosti romských žen (v sociálním sektoru) • IT, LT, HU: Příklady spolupráce se zaměstnavateli týkající se umísťování Romů do zaměstnání a boj proti stereotypům • SK: Změna zákona o veřejných službách zaměstnanosti, který stanoví individuální akční plán na podporu integrace na trhu práce, který je pro uchazeče o zaměstnání a úřad práce závazný • BE: Od roku 2016 mají Romové přístup k „integračnímu procesu“ zřízenému pro osoby zahraničního původu ve Valonsku (kurzy francouzského jazyka, základní znalosti společnosti, podpora při hledání zaměstnání a vzdělávání dětí). Obce zaměstnávají romské mediátory ve veřejných centrech sociální pomoci, službách prevence nebo blízkosti • HR: Kancelář veřejného ochránce práv poskytuje úředníkům veřejné služby zaměstnanosti a jiným státním úředníkům antidiskriminační školení • UK: Audit týkající se rasových rozdílů a internetové stránky vytvořené za účelem shromažďování a šíření informací o diskriminaci v zaměstnání	• Umožnit, aby standardní veřejné služby zaměstnanosti účinně podporovaly začlenění romských uchazečů o zaměstnání na primárním trhu práce • (Nadále) školit a zaměstnávat Romy a mentory mládeže a mediátory s cílem podpořit přechody ve vzdělávání a na trh práce • Konkrétněji se zaměřit na Romy (mládež a ženy) prostřednictvím aktivních politik na trhu práce, včetně systému záruk pro mladé lidi • Zvýšit citlivost a motivaci zaměstnavatelů k zaměstnávání Romů • Systematicky monitorovat a potírat diskriminaci v přístupu na trh práce a na pracovišti • Kombinovat podporu při umísťování uchazečů (stáž) se školením v oblasti IT a s jazykovou přípravou a spolupráce se zaměstnavateli • Upřednostnit (opětovné) začlenění na primárním trhu práce nad paralelní systémy (např. veřejná nebo neformální práce) • Práce na integrovaných řešeních, která se zabývají zranitelnou situací kočovných Romů bez dokladů, a to i prostřednictvím nadnárodní spolupráce

3. ZDRAVOTNÍ PÉČE

Situace Romů v oblasti zdraví (2016)

Podíl Romů začleněných do vnitrostátního systému základního zdravotního pojištění: 76 %
Podíl Romů hodnotících své zdraví obecně jako „velmi dobré“ nebo „dobré“: 68 %
Podíl Romů, kteří se ve svých činnostech cítili v důsledku svého zdraví omezení: 28 %
Podíl Romů s dlouhodobou nemocí nebo zdravotním problémem: 22 %

3.1 Zaměření opatření

Dva nejvýznamnější typy opatření uváděné většinou členských států se zaměřují na odstranění obecných překážek v oblasti zdravotní péče a na podporu informovanosti o zdraví (13–14 členských států), což představuje rovnováhu mezi intervencemi na straně nabídky a poptávky. Mezi další relevantní opatření patří cílené očkovací programy a přístup ke specializovaným zdravotnickým službám (6–7 členských států).

Rozdělení opatření v oblasti zdraví podle relevance k příslušným podoblastem doporučení Rady

Tematická podoblast	Členské státy	Počet opatření	Země procesu rozšíření	Počet opatření
Odstranění překážek ke zdravotní péči	AT, BE, BG, CZ, EL, ES, HR, HU, IT, RO, SE, SK, UK	45	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	15
Podpora informovanosti o otázkách zdraví	AT, BG, CZ, EL, ES, HR, HU, IT, LV, NL, SE, SI, SK, UK	41	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	17
Zlepšení přístupu k bezplatným očkovacím programům zaměřeným na děti a nejohroženější skupiny osob	AT, BG, EL, HR, HU, SK, UK	11	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	14
Zlepšení přístupu k lékařským prohlídkám, předporodní a poporodní péči a službám plánovaného rodičovství	AT, ES, HU, SI, SK, UK	11	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	13

Pokud jde o věcné zaměření opatření, zjistilo se, že členské státy nejčastěji volí opatření zlepšující stranu nabídky (personál, vybavení) zdravotní péče (26 % opatření). Rovněž se zaměřují na stranu poptávky, a to prostřednictvím kampaní zaměřených na zvyšování povědomí o zdraví a informačních kampaní (21 %). Další významné skupiny opatření zahrnují obecná opatření ke zlepšení zdravotní a hygienické infrastruktury na místní úrovni a poskytování služeb v oblasti prevence (16–17 %). Velmi důležité zásahy, které Romům poskytují zdravotní pojištění a s antidiskriminačními kampaněmi se zaměřují na zdravotnické pracovníky, jsou mnohem méně rozšířené (6–7 %).

3.2 Úspěchy a problematické otázky

Úspěchy nejčastěji uváděné národními kontaktními místy pro Romy jsou: očkovací kampaně²⁶, další programy prevence a včasného odhalení²⁷, zlepšení hygieny, zdravotních podmínek a přístupu ke zdravotní péči²⁸, zvyšování informovanosti²⁹, mediace ve zdravotnictví³⁰, spolupráce mnoha zúčastněných stran zapojující vnitrostátní a místní orgány a občanskou společnost³¹. Byl zaznamenán výrazný nedostatek zmínek o úsilí v oblasti boje proti diskriminaci, zlepšení hygienických životních podmínek a přístupu ke zdravým potravinám.

K uvedeným problémům patří: nedostatek koordinace a účinné komunikace mezi vnitrostátní a místní úrovní, zachování odpovídajícího financování (na vnitrostátní úrovni nebo úrovni EU) nebo personálu³², nedostatek povědomí o vlastním zdravotním stavu³³, absence zdravotního pojištění mezi Romy³⁴, nedostatečné znalosti zdravotnických pracovníků o problémech Romů³⁵. Obavy se také týkaly nízké míry proočkovanosti Romů, která v některých zemích byla hlášena jako důvod, který přispívá k vyšší předčasné úmrtnosti a nemocnosti³⁶. Účast Romů a posílení jejich postavení v iniciativách v oblasti zdravotní péče jsou považovány za náročné, a to i vzhledem k nízké gramotnosti a jazykovým bariérám³⁷.

3.3 Získané poznatky

Jak opatření, tak hodnocení jsou v oblasti zdravotní péče (stejně jako v oblasti bydlení) nedostatečné a omezují příležitosti pro získávání a předávání poznatků. Nejpoužívanější slibné postupy se zaměřují na prevenci prostřednictvím očkovacích kampaní a vzdělávání a zaměstnávání

²⁶ EL, FR, HU, HR.

²⁷ HU, PL, SI.

²⁸ AT, HU, RO.

²⁹ CZ, HU, LT, SI.

³⁰ FR, RO, SE, SK.

³¹ BG, RO.

³² EL, HU, LT, SE, RO.

³³ BG, CZ, EL, HR.

³⁴ BG, ES, HR, RO.

³⁵ AT, CZ.

³⁶ ES, EL.

³⁷ BG, PL, SK.

romských zdravotnických mediátorů. Je však důležité, aby se cílené podpůrné služby aktivně zaměřovaly na zlepšování informovanosti o otázkách zdraví, změnu chování a budování dlouhodobé samostatnosti a schopnosti Romů spolupracovat s hlavními institucemi namísto závislosti na stálých zprostředkovatelích a dlouhodobých paralelních strukturách. Prioritou by měla být antidiskriminační opatření zaměřená na zdravotnické pracovníky.

Slibné přístupy:	Priority, kterými je třeba se zabývat:
• BG, CZ, DK, EL, FR, HU, PL, PT, RO, SE, SI, SK: Odborná příprava a zaměstnávání romských mediátorů ve zdravotnictví (asistenti, návštěvníci, prostředníci), kteří podpoří přístup Romů ke zdravotní péči • AT, BG, EL, FR, HU, HR, PL, SK, UK: Očkovací kampaně zaměřené na Romy (dívky, ženy) a osoby žijící v marginalizovaných oblastech • CZ, IT, RO, SI, SK: Dlouhodobé vnitrostátní zdravotní programy, akční plány, strategie • ES: Zajištění romské a občanské účasti na tvorbě programů zdravotní prevence a odborné přípravy pro odborníky v oblasti sociálních služeb • FI: Studie o dobrých životních podmínkách Romů, kterou vypracoval Národní institut pro zdraví a sociální péči • PT: Fakticky podložené plánování zásahů zaměřených na boj proti nerovnosti dopadající na Romy v oblasti zdraví, včetně materiálů obsahujících informace o mateřství dospívajících a zvyšujících povědomí o něm, o pediatrických návazných opatřeních a zdravých stravovacích návycích • LT: Informační semináře o zdraví týkající se preventivní péče, sexuálního a reprodukčního zdraví a péče o děti zaměřené na romské ženy a mládež	• Zvýšit počet zdravotně pojištěných, vyplnit mezery v poskytování primární a specializované péče, včetně péče v oblasti reprodukčního a sexuálního zdraví ve znevýhodněných oblastech • Zintenzivnit úsilí v oblasti prevence a boje proti drogové závislosti, kouření, HIV, hepatitidě, tuberkulóze, kardiovaskulárním onemocněním, předčasným porodům • Monitorovat a potírat diskriminaci v přístupu ke zdravotní péči a zvyšovat povědomí zdravotnických pracovníků o potřebách Romů • Zajistit, aby cílení romští zdravotničtí mediátoři přispívali k vybudování dlouhodobé samostatnosti Romů • Zlepšit výživu a boj proti nezdravým životním podmínkám zaměřený na romské ženy a rodiny s dětmi

4. BYDLENÍ

Situace Romů v oblasti bydlení (2016)

Podíl Romů žijících v sousedství, kde jsou všichni nebo téměř všichni sousedé Romové: 67 %

Podíl Romů žijících v domácnosti s:

- Vodovodní vodou (uvnitř): 70 %
- Toaletou (splachovací) v domě: 55 %
- Sprchou či koupelnou v domě: 60 %

Podíl Romů žijících v domácnosti s:

- Prosakující střechou nebo vlhkými stěnami/podlahami/základy nebo hnilobou v okenních rámech nebo podlaze: 32 %
- Znečištěním, špínou nebo jinými problémy spojenými s životním prostředím: 25 %
- Trestnou činností, násilím a vandalismem v místní oblasti: 23 %

Podíl Romů žijících v přeplněné domácnosti (definice podle Eurostatu): 78 %

4.1 Zaměření opatření

Členskými státy nejčastěji uváděná opatření mají za cíl: zajistit přístup k veřejným službám (dodávky vody, elektřiny, plynu) a k infrastruktuře pro bydlení, podporovat desegregaci, podporovat nediskriminační přístup k sociálnímu bydlení (10–12 členských států). Pouze menšina členských států investuje do integrovaných intervencí v oblasti bydlení zaměřených na marginalizované skupiny obyvatelstva v rámci místních projektů městské obnovy (sedm členských států) nebo využívá ESI fondy pro komunitami řízený místní rozvoj nebo integrované územní investice (čtyři členské státy). Pouze dva členské státy uvedly, že poskytují tábořiště pro kočovné Romy.

Rozdělení opatření v oblasti bydlení podle relevance k příslušným podoblastem doporučení Rady

Tematická podoblast	Členské státy	Počet opatření	Země procesu rozšíření	Počet opatření
Zajištění přístupu k veřejným službám a infrastruktuře pro bydlení	BE, BG, CY, EL, ES, HR, RO, SI, SK, UK	26	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	9
Odstranění územní segregace a podpora desegregace	AT, BE, BG, EL, ES, HU, IT, LT, RO, SK, UK	25	AL, ME	3
Podpora nediskriminačního přístupu k sociálnímu bydlení	AT, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LV, RO, SI, SK, UK	22	AL, ME, KOS, MK, RS	11
Zajištění toho, aby projekty městské obnovy zahrnuly integrované intervence v oblasti bydlení pro marginalizované skupiny	BE, BG, ES, HR, HU, IT, SK	12	AL, BiH	2
Prosazování místního, komunitami řízeného rozvoje a/nebo integrovaných územních investic podporovaných z ESI fondů	ES, HR, HU, IT	9	MK, RS	2
Poskytnutí tábořišť pro kočovné Romy	AT, UK	5		0

Pokud jde o věcné zaměření opatření, zjistilo se, že členské státy se nejčastěji zaměřují na údržbu, poskytování a opravy obecního a sociálního bydlení (27 %), infrastrukturu v romských osadách (16 %), jakož i legislativní opatření, stavební povolení nebo legalizaci neformálního bydlení (13 %). Explicitní aktivní desegregace, včetně odstranění chudinských čtvrtí, jakož i integrovaná územní opatření nebo sociální podpora či podpora v oblasti infrastruktury pro osoby bez domova jsou mnohem méně obvyklé než centrální zaměření investic (7 % pro každé opatření).

4.2 Úspěchy a problematické otázky

Národní kontaktní místa pro Romy uvedla, že nejvýznamnějších úspěchů bylo dosaženo v přístupu k sociálnímu bydlení³⁸. Dalšími významnými úspěchy, které zmínilo několik národních kontaktních míst pro Romy, bylo odstranění chudinských čtvrtí a územní segregace³⁹. Národní kontaktní místa pro Romy rovněž poukázala na výsledky v oblasti poskytování tábořišť⁴⁰, přístupu k veřejným službám (jako jsou dodávky vody, elektřiny a plynu) a infrastruktury pro bydlení⁴¹, legalizace bydlení⁴² a městské obnovy⁴³.

K uváděným problémům patří: územní segregace⁴⁴, překážky bránící Romům v přístupu k bydlení v soukromém sektoru⁴⁵ a také veřejná podpora přístupu k sociálnímu bydlení a právní předpisy týkající se tohoto přístupu⁴⁶.

4.3 Získané poznatky

Oblast bydlení je politika s nejméně příklady slibných přístupů, které jsou společné pro několik zemí. Jedná se také o oblast, v níž je dlouhodobý, integrovaný a komplexní přístup považován za obzvláště důležitý, včetně: doplnění poskytování bydlení o doprovodnou podporu kombinující prvky zaměstnanosti, vzdělávání, zdravotní péče a rozvoje společenství a začlenění intervencí do širší vnitrostátní politiky a právních předpisů týkajících se půdy a sociálního bydlení. Podpora územní desegregace vyžaduje cílený, koordinovaný a participativní proces: zapojení romských příjemců do návrhu a realizace komunitních a individuálních možností bydlení, kombinování infrastrukturních a lidských investic, a zvyšování informovanosti s cílem snížit etnické napětí a překonat odpor ze strany většinové společnosti. Mezi další oblasti, které je třeba upřednostnit, patří: rozvoj sociálního bytového fondu (přičemž se zajistí lepší přístup Romů k tomuto fondu), zabránění nucenému vystěhovávání v rámci širokého přístupu k bydlení zahrnujícího mnoho zúčastněných stran a zajištění dostatečných a kulturně vhodných tábořišť pro kočovné Romy.

Slibné přístupy:	Priority, kterými je třeba se zabývat:
• ES: Místní a regionální správa s podporou nevládních organizací za posledních 15 let výrazně snížily výskyt chudinských čtvrtí, což vedlo k odstranění segregace v rámci integrovaného přístupu s udržitelným zlepšováním v oblasti vzdělávání, zdravotní péče a zaměstnanosti • CZ: Podpora z ESI fondů posilující místní iniciativy „bydlení především“ postavené na modelech úspěšného pilotního projektu sociálního bydlení místních samospráv a agentury sociálního pronájmu nevládních organizací (metodologie k identifikaci rezidenční segregace v rámci pilotního projektu Ministerstva práce a sociálních věcí a 12 obcí) • EL: Nové předpisy na podporu přemísťování z táborů a osad, zlepšení infrastruktury, vytvoření systému samosprávy a systému ochrany obytných komplexů a dotace nájemného na nalezení bydlení v integrovaném prostředí • FR: Komplexní přístup mnoha zúčastněných stran zaměřený na „bydlení především“ v Toulouse za účelem pomoci Romům přestěhovat se z táborů do integrovaných oblastí, který je doprovázen sociální podporou, opatřeními ke zvyšování gramotnosti a další odbornou přípravou, přístupem ke vzdělávání, zaměstnání a zdravotní péči • SI: Veřejné soutěže na zajištění základní komunální infrastruktury (voda, elektřina, silnice) zaměřené na obce, v nichž žijí Romové	• Investovat do cenově dostupného a vhodného sociálního bydlení v integrovaných oblastech a zajistit, aby byla kritéria způsobilosti dostupná pro Romy • Poskytovat pomoc v oblasti bydlení zaměřenou na nejzranitelnější skupiny • Legalizace bydlení a předcházení násilnému vystěhovávání • Kombinovat komplexní dlouhodobou desegregaci s přípravnými a doprovodnými opatřeními, která budují veřejnou podporu a vztahy mezi etniky a zajišťují účast komunit na návrhu a realizaci • Zajistit přístup k čisté vodě, základnímu vybavení a základním veřejným službám pro všechny s

³⁸ AT, CZ, EL, HU, LV, LT, PT, RO.

³⁹ ES, FR, HU, IT, LT.

⁴⁰ FR, NL.

⁴¹ SI.

⁴² HR.

⁴³ BG.

⁴⁴ BG, CY, ES, SK.

⁴⁵ ES, LT, LV, NL.

⁴⁶ CZ, BG.

• LT: Desegregační proces v osadě Kirtimai ve Vilniusu, který probíhá přestěhováním v kombinaci s nabídkou sociálního bydlení s dotovaným nájemným rodinám s mnoha dětmi • SE: Poradenství a odborná příprava pro pronajímatele s cílem zlepšit znalosti a bojovat proti diskriminaci Romů	výslovnými zárukami pro Romy • Bojovat proti diskriminaci v přístupu k (sociálnímu a soukromému) bydlení • Zajistit poskytování dostatečných, řádně obsluhovaných a kulturně vhodných tábořišť pro Travellery
---	---

II. BOJ PROTI DISKRIMINACI A PROTIROMSKÉMU SMÝŠLENÍ

Zkušenost Romů s diskriminací (2016)

Podíl Romů se zkušeností s diskriminací během posledních 5 let:

- Při kontaktu se školou jejich dětí: 12 %
- Při účasti na vzdělávání: 12 %
- Při hledání práce: 43 %
- V práci: 19 %
- Při pokusu o pronájem nebo koupi bydlení: 43 %
- Při vstupu do restaurace, nočního klubu nebo hotelu: 21 %
- Při vstupu do obchodu: 17 %
- Během kontaktu s veřejnou správou: 16 %

Podíl Romů, kteří se cítili být diskriminováni a incident nahlásili: 12 %

Podíl Romů, kteří během posledního roku osobně zažili obtěžování z důvodu svého romského původu:

- Urážlivé nebo výhrušné komentáře: 20 %
- Urážlivá gesta nebo nevhodné zírání: 23 %
- Osobně zažili vyhrožování násilím: 7 %
- Celkově: 29 %

Podíl Romů, kteří:

- Slyšeli o orgánu pro rovné zacházení: 29 %
- Obvykle věří policii: 37 %
- Obvykle věří právnímu systému země: 29 %

1. Zaměření opatření

Mezi antidiskriminační opatření, která byla členskými státy nejvíce uváděna, patří: boj proti protiromskému smýšlení prostřednictvím zvyšování povědomí o přínosech začleňování Romů, zvyšování povědomí o rozmanitosti a potírání protiromské rétoriky a nenávistných verbálních projevů (10–12 členských států). Několik členských států investuje do opatření zaměřených na ochranu romských žen a dětí prostřednictvím boje proti vícenásobné diskriminaci, (domácímu) násilí nebo sňatkům nezletilých osob a vynuceným sňatkům (2–4 členské státy). Pouze čtyři členské státy uvádějí, že investovaly do opatření zajišťujících účinné prosazování směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES). Ještě méně států poukazuje na místní nebo regionální opatření k odstranění segregace (tři členské státy) nebo boje proti obchodování s lidmi (dva členské státy). Pouze jeden členský stát zmínil opatření, která mají zabránit nezákonnému vystěhování nebo žebrání se zapojením dětí a podporovat přeshraniční spolupráci.

Rozdělení antidiskriminačních opatření podle relevance k příslušným podoblastem doporučení Rady

Tematická podoblast	Členské státy	Počet opatření	Země procesu rozšíření	Počet opatření
Boj proti protiromskému smýšlení prostřednictvím zvyšování povědomí o přínosech integrace Romů	AT, BE, BG, CZ, ES, IT, LT, LV, PT, SK, SE	35	AL, ME, MK, RS, TR	27
Boj proti protiromskému smýšlení prostřednictvím zvyšování povědomí o rozmanitosti	AT, BE, BG, CZ, EE, ES, IT, LT, LV, PT, SE, SK	31	AL, ME, MK, RS, TR	28
Boj proti protiromskému smýšlení prostřednictvím potírání protiromské rétoriky a nenávistných verbálních projevů	AT, BG, CZ, ES, HU, IT, LT, LV, SK, UK	27	ME, TR	6
Boj proti násilí, včetně domácího násilí, páchanému na ženách a dívkách	AT, ES, IT, NL	11	AL, RS, TR	4
Boj proti (vícenásobné) diskriminaci, jíž čelí děti a ženy, se zapojením všech příslušných zúčastněných stran	AT, ES, IT, NL	8	AL, ME, MK, RS, TR	23
Boj proti sňatkům nezletilých osob a vynuceným sňatkům	AT, NL	6	RS	1
Zajištění účinného praktického prosazování směrnice 2000/43/ES	CZ, HR, IT, LT	6	AL, ME, MK, RS, TR	24
Boj proti obchodování s lidmi	AT, HU	6	AL, MK, RS	8
Provádění desegregačních opatření na regionální i místní úrovni	HU, NL, UK	3	AL, ME, RS	14
Zajistit, aby v případech nuceného vystěhování byly plně dodržovány právní předpisy EU a mezinárodní závazky v oblasti lidských práv	IT	1	AL, MK, RS	3
Boj proti žebvání se zapojením dětí prostřednictvím prosazování právních předpisů	AT	1	AL, RS	3
Podpora spolupráce členských států v situacích s přeshraničním rozměrem	AT	1		0

Pokud jde o věcné zaměření opatření, zjistilo se, že členské státy nejčastěji investují do propagace romské kultury a kulturního dědictví jako způsobu, jak u široké veřejnosti nepřímo zvyšovat informovanost a bojovat proti protiromskému smýšlení (22 %). Poněkud méně opatření se zaměřuje na zvyšování informovanosti s cílem přímo bojovat proti diskriminaci a netoleranci (18 %). Další opatření se zaměřují na rozvoj kapacit institucí (15 %), romské občanské společnosti (12 %) a mechanismů monitorování lidských práv (11 %). Klíčové oblasti, kterým bylo věnováno méně pozornosti, se týkaly poskytování právní podpory, posílení postavení romských žen a odstranění segregace (5–6 %). Pouze 16 % uváděných antidiskriminačních opatření se zaměřovalo výslovně na romskou mládež a 10 % na romské ženy.

2. Úspěchy a problematické otázky

Mezi úspěchy, které národní kontaktní místa pro Romy zmínila, patří: zlepšení podmínek romských žen a dětí⁴⁷, potírání protiromského smýšlení prostřednictvím překonávání stereotypů nebo propagace romské kultury a historie⁴⁸ a zapojení všech příslušných aktérů (veřejné orgány, občanská společnost a romské komunity) do úsilí o podporu boje proti diskriminaci⁴⁹.

Několik národních kontaktních míst pro Romy poukázalo na výzvy týkající se zlepšení přístupu k právní ochraně a povědomí o právech⁵⁰, jakož i na obtíže související s bojem proti stereotypům⁵¹ a

⁴⁷ BG, EE, ES, HU, HR, PT, SK.

⁴⁸ ES, FR, HU, LV.

⁴⁹ IT, ES, SI.

⁵⁰ AT, CZ, LT, PT.

⁵¹ EE, ES, HR, LV.

zlepšováním situace romských žen a dětí⁵². Samotná skutečnost, že několik členských států⁵³ – včetně některých s velkými romskými komunitami a některých s velmi vysokou mírou vnímané diskriminace mezi Romy – neuvedlo žádná antidiskriminační opatření, podtrhuje závažnost problémů v této oblasti.

3. Získané poznatky

Ze zkušeností s opatřeními v oblasti začleňování Romů vyplývá, že dlouhodobá změna v kterékoli z oblastí politiky vyžaduje boj proti protiromskému smýšlení a diskriminaci vůči Romům a budování důvěry mezi romskými a neromskými komunitami. Aby byla opatření pro začleňování Romů ve všech oblastech politiky úspěšná, musí být spojena se společnými hodnotami a musí zahrnovat zvyšování povědomí široké veřejnosti. Za účelem boje proti stereotypům, nenávistným výrokům a trestným činům z nenávisti je nezbytné ve většinové společnosti budovat pozitivní příběhy týkající se Romů a posílit romskou identitu, a to prostřednictvím konkrétních cílených opatření zaměřených na boj proti protiromskému smýšlení a na podporu uznání romské historie (včetně existence holocaustu). Nejúspěšnější opatření se nejen přizpůsobují běžným strukturám a politikám, ale spíše je přeměňují prostřednictvím boje proti předsudkům a stereotypům a vytvářením pozitivního obrazu o Romech v očích tvůrců politik a dalších zúčastněných stran.

Slibné přístupy:	Priority, kterými je třeba se zabývat:
• AT: V návaznosti na internetové konzultace týkající se vnitrostátních strategií integrace Romů se úsilí o řešení protiromského smýšlení zintenzivnilo. Boj proti protiromskému smýšlení se stal prioritou v rámci revidované strategie a zaměření zvláštní akce rakouského předsednictví EU • DE: Byla zřízena nezávislá odborná komise pro protiromské smýšlení, která má vládě poskytnout konkrétní doporučení týkající se historie Sintů a Romů v Německu, jejich pronásledování a diskriminace, jakož i doporučení pro řešení problematiky současného protiromského smýšlení • Uznání existence romského holocaustu a zřízení výboru proti rasismu s účastí Romů (SK), památníky, výstavy a on-line platformy připomínající památku romských obětí holocaustu (NL), každoroční připomínání památky romských obětí holocaustu v koncentračním táboře v Osvětimi-Březince (PL), muzeum romských dějin a umění a odškodnění obětí nucené práce (LV) • CZ: Vláda koupila vepřín v místě bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku. Památník obětem romského holocaustu bude postaven s podporou grantů EHP • SE: Činnost Komise proti protiromskému smýšlení, jejímž výsledkem je uznání existence historického a současného protiromského smýšlení, zvláštní policejní jednotky bojující proti trestným činům z nenávisti a spolupracující s menšinami včetně Romů • ES: Kampaně zaměřené na boj proti stereotypům a na šíření romské kultury vedené institutem romské kultury a regionálními vládami za účasti romských občanů, bezplatná právní pomoc obětem diskriminace a trestných činů z nenávisti poskytovaná advokátními komorami v Madridu, Barceloně, Malaze, Seville a Córdobě, státní zástupce specializující se na trestné činy z nenávisti a diskriminaci ve španělských provinciích • IT: Orgán pro rovné zacházení (a národní kontaktní místo pro Romy) zřídil kontaktní centrum pro stížnosti týkající se trestných činů z nenávisti, které obětem poskytuje podporu a právní pomoc, a středisko pro sledování médií a internetu, které romskou a neromskou mládež učí sledovat, odstraňovat nebo hlásit nenávistné projevy • FI: Antidiskriminační kampaně proti trestným činům z nenávisti a nenávistným projevům pořádané nevládními organizacemi se zapojením Romů, zvyšování povědomí o genderových rolích v rámci rodiny mezi Romy, povinné plánování rovného zacházení ze strany obcí a větších zaměstnavatelů, které je monitorováno úřadem veřejného ochránce práv pro nediskriminaci	• Vytvořit etnicky rozčleněné (anonymizované) soubory údajů za účelem sledování protiromského smýšlení, diskriminace a dopadu veřejných politik na Romy • Vypracovat opatření pro boj proti protiromskému smýšlení, trestným činům z nenávisti a nenávistným projevům (v souvislosti s širšími protirasistickými strategiemi), zvyšovat povědomí o nich, monitorovat a postihovat je, a to se zapojením romských občanů a zaměřením se na společnost jako celek • Zajistit prosazování právních předpisů týkajících se rovnosti a řešit diskriminační zacházení ze strany donucovacích orgánů a dalších orgánů veřejné správy prostřednictvím důkladného vyšetřování, odrazujících sankcí, zvyšování vnímavosti a antidiskriminačního školení • Podporovat přístup Romů ke spravedlnosti se zaměřením se na oběti vícenásobné diskriminace (ženy, osoby LGBTI, Romy, kteří nejsou občany) a posílit kapacitu orgánů pro rovné zacházení, aby mohly řešit případy diskriminace Romů • Vytvořit procesy pravdy a usmíření vedené Romy za účelem prozkoumání a zdokumentování případů porušování práv Romů, ke kterým došlo v minulosti, a za

⁵² BG, ES, SK.

⁵³ CY, FR, EL, PL, RO.

• IE: Etický kodex pro irskou policii s konkrétním odkazem na boj proti diskriminaci komunity Travellerů, jmenování 277 etnických styčných důstojníků za účelem vybudování důvěry mezi Travellery a policií • CZ, EL, HU, SK, RO: Mapování sociálně vyloučených a romských komunit, které lze využít pro cílené intervence, včetně těch, které jsou financovány z ESI fondů • UK: Nástroj pro online oznamování trestných činů z nenávisť	účelem zvýšení povědomí o nich a podpořit důvěru a usmíření • Umožnit Romům, aby se plně zapojili do politického, kulturního a sociálního života a všech fází politického procesu • Volit holistický přístup uplatňující rovnost žen a mužů a zohledňující děti, bojovat proti zneužívání dětí, sňatkům v raném věku, žebření se zapojením dětí (prostřednictvím prosazování právních předpisů na ochranu práv dětí) a násilí, včetně obchodování s lidmi • Zmírnit sociální náklady spojené s žebřením a zachovat lidskou důstojnost
--	--

III. ZAČLEŇOVÁNÍ ROMŮ V REGIONU ZEMÍ V PROCESU ROZŠÍŘENÍ

Západní Balkán zvýšil své ambice nad rámec očekávání a mandátu⁵⁴ a potvrdil stejné cíle a pracovní metody v oblasti začleňování Romů⁵⁵ jako členské státy. Stabilní a udržitelná zlepšení v oblasti integrace Romů jsou nezbytná pro přiblížení se EU. Aby se zohlednily účinky předchozích přistoupení, zejména v oblasti volného pohybu osob, je pokrok týkající se integrace Romů poprvé zahrnut jako nedílný prvek probíhajících jednání v procesu přistoupení v kapitole 23 „Soudnictví a základní práva“. Výsledky průzkumu z roku 2017 týkajícího se socioekonomické situace Romů na západním Balkánu umožnily partnerům identifikovat nové výzvy, mezi které patří zvýšená podpora pro úspěšné opětovné začlenění navrácených osob do regionu, a vytvořit pevný základ pro definování požadavků budoucí romské politiky. Poprvé se zvláštní příloha tohoto sdělení zaměřuje na začleňování Romů v regionu zemí v procesu rozšíření a předkládá jak podrobné horizontální informace, tak informace specifické pro každou zemi.

IV. ZÁVĚRY

Přezkum opatření k začlenění Romů zdůrazňuje potřebu identifikovat a rozvíjet zásahy s aktivním zapojením Romů, které: reagují na škálu problémů a jsou jim přiměřené, slibují měřitelné výsledky a zahrnují realistické možnosti, jak dosáhnout přijetí ze strany celé společnosti. Faktory úspěchu pro plánování, provádění a monitorování zásahů k začlenění Romů jsou následující:

- Dostatek **času** nejen pro provádění, ale i pro plánování, konzultace, zapojování zúčastněných stran, vytváření důvěry u komunit, sledování, hodnocení a přezkum politiky.
- Systematické shromažďování spolehlivých **údajů** členěných podle pohlaví a věku za účelem informování o potřebách a kontextové analýzy, vytvořit základní linii, stanovit cíle a zadat ukazatele výsledků a dopadu.
- **Začlenění cílených zásahů do obecných politických a právních rámců** za účelem zajištění toho, že zůstanou dočasné a podpoří účinný rovný přístup Romů k běžným službám, namísto vytváření trvalých paralelních struktur.

⁵⁴ Bod 6: „Podpora integrace Romů za hranicemi EU: specifická situace v zemích účastnících se procesu rozšiřování“. Pro země v procesu rozšíření byly stanoveny tři cíle: lepší využívání finančních prostředků z NPP, posílené monitorování, užší spolupráce s občanskou společností.

⁵⁵ Každoročně podávají zprávu o provádění, jmenovaly národní kontaktní místa pro Romy, uspořádaly výroční zasedání vnitrostátní platformy s úzkým zapojením organizací občanské společnosti, uspořádaly romské semináře, podávají zprávu o plnění svých závazků v rámci balíčku rozšíření a podvýborů pro stabilizaci a přidružení.

- **Silné partnerství mnoha zúčastněných stran** – za účelem zajištění spoluúčasti, sdílené odpovědnosti a udržitelnosti⁵⁶.
- **Aktivní účast Romů** a všech zúčastněných stran ve všech fázích (plánování, provádění, sledování, hodnocení a přezkum politiky).
- **Intersekcionalní, mezisektorové, integrované** přístupy, které řeší vícenásobnou diskriminaci a multidimenzionální vyloučení.
- **Přístup uplatňující rovnost žen a mužů a zaměřený na děti**: plánování na základě analýzy potřeb romských žen a dětí, komplexní přístup a průběžná podpora zejména během kritických přechodů.
- Zohlednění **rozmanitosti** romského obyvatelstva: zohledňovat skutečné potřeby, zajistit vnímavost vůči místním souvislostem a řešit problémy vyloučení a diskriminace, kterým čelí konkrétní romské komunity.
- **Boj proti extrémní chudobě** kombinací územního a skupinového zaměření v komplexních zásadách, které podporují dlouhodobou změnu.
- **Explicitní, ale ne výlučné** zaměření za účelem zajištění zohlednění širších souvislostí a předcházení zášti ze strany ostatních znevýhodněných skupin.
- Upřednostnění **prevence** a **včasného zásahu** za účelem zajištění efektivnosti nákladů a vyvolání dlouhodobé a udržitelné změny.
- **Odstranění segregace** (v oblasti vzdělávání a bydlení) jako dlouhodobá priorita namísto zlepšování kvality v segregovaném prostředí.
- **Uznání existence protiromského smýšlení** za účelem podpory silného nediskriminačního přístupu v oblasti zásahů vedoucích k začlenění Romů ve všech oblastech⁵⁷.
- **Odborné znalosti** k zajištění kvalitních nediskriminačních služeb.
- **Budování kapacit** občanské společnosti, veřejné správy a Romů.
- Viditelná, dlouhodobá **politická** a dostatečná **finanční podpora** (včetně prostředků přidělených z vnitrostátního rozpočtu) k zajištění institucionalizace slibných postupů a udržitelnosti.
- **Flexibilita** k zajištění úspěchu umožněním předávání politických poznatků a úprav.
- Nezávislé kvantitativní a kvalitativní **sledování a hodnocení** za účelem měření pokroku a zajištění přezkumu politiky.

⁵⁶ To rovněž zahrnuje úzkou spolupráci mezi zúčastněnými stranami, které pracují s Romy, a těmi, které vypracovávají a provádějí obecné veřejné politiky, jakož i spolupráci místních veřejných a soukromých poskytovatelů služeb s občanskou společností, která úzce spolupracuje s romskými komunitami.

⁵⁷ To by mělo zahrnovat také uznání zvláštností protiromského smýšlení, existence trestných činů z nenávisti a protiromských projevů, jakož i problémů, s nimiž se romské oběti setkávají při přístupu ke spravedlnosti, ochraně a podpoře (sem patří například nedostatečné hlášení také z důvodu strachu z diskriminace nebo odvety ze strany vyšetřovacích orgánů, riziko opakované viktimizace, dopad předpojatých postojů orgánů na trestněprávní reakce atd.).